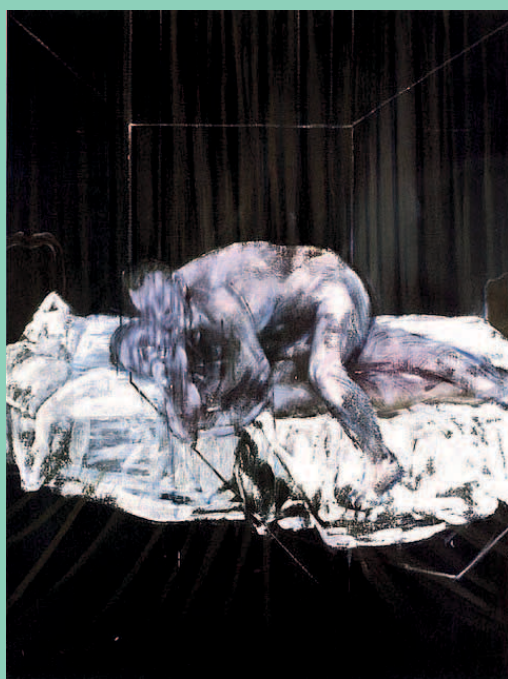

Francis Bacon (1909-1992) I

- 1 Aan het gekregene dat ik ben heb ik geen deel
Als jij niet komt om mij hardhandig te ontbloten,
Mijn naaktfiguur die snikt onder een nachtelijkheid
Verstopt van dekkende verf. Hoe kan ik ooit nog stoten
- 5 Door die stomme korst? Hoe kan ik morgen breken
Uit mijn lijst van jou? Jij hebt mij opgesloten
In een vrijheid die ons niet krijgt uitgesproken.
Mijn mond is overschilderd, naar de hemelstreken
- 10 Verbannen, knarsetandend, van een anoniem penseel
Dat jij toch zelf hanteert. Daar vliegt de vlinderende
Bloedklop van mijn naam zich dood binnen je doos
Van wolken, gras en vlees over mij uitgesmeerd.

Uit: *Tweedracht* (1992)

Two Figures, 1953.

Bij een schilderij van Francis Bacon: Two figures (1953)

Een beeldgedicht is geïnspireerd op een werk uit de beeldende kunst. Focust een dichter die een beeldgedicht schrijft op andere elementen in het schilderij dan de schilder? Laat zo'n gedicht ons als kijker anders naar het oorspronkelijke schilderij kijken?

De schilder, Francis Bacon, houdt van zijn materie: de verf. Die druipt letterlijk over de personages op het bed. De zwarte doeken rondom vormen mee de verstikkende kooi, die met lichte lijnen wordt geconstrueerd.

Het beeld van Bacon laat de dichter niet los. De schilder legt de essentie van de dichter bloot (1-2). Dat is confronterend voor hem. Want hij sluit de dichter ook op door de genadeloosheid van zijn werk (3-4). De schilder lijkt de kijker net als zijn afgebeelde figuren te kooien. Door de compositie dwingt hij hem te kijken naar een gewelddadige liefdesscène, waarvan hij liever de blik zou afwenden. De naaktheid en kwetsbaarheid van de personages in het gedicht zeggen net als die van de mannen op het doek iets over de essentie van de mens. Relaties kunnen ook een donkere kant hebben (3-4). 'Die stomme korst' slaat zowel op de verfkorst, als op de menselijke korst, de kwetsbare persoonlijkheid van de mens. Het 'stoten' heeft natuurlijk ook een erotische connotatie.

Relaties kunnen ons kooien: 'Hoe kan ik morgen breken/Uit mijn lijst van jou? Jij hebt mij opgesloten/ In een vrijheid die ons niet krijgt uitgesproken' (5-7).

De overschilderde mond vormt een sterk motief in dit gedicht. Het anonieme penseel van de geliefde of van de schilder kan monddood maken. Net als de pen van de dichter.

Dit schilderij van Bacon en dit gedicht van Nolens gaan bij uitstek over geweld en verstikking. Nolens verwoordt dit met een schitterende metafoor: 'De vlinderende bloedklop van mijn naam' (10-11) die zich dood vliegt.

Lessuggesties bij het gedicht ‘Francis Bacon I’

1. Beeld versus woord

Kijk- en leesopdracht

Bekijk eerst het schilderij op p. 7 voor je het gedicht leest!

Wat zie je op het schilderij van Francis Bacon? Zoek informatie op over de schilder. Probeer tot een interpretatie te komen van de compositie en de personages op het schilderij. Welk materiaal en welke kleuren gebruikt de schilder? Zijn die volgens jou functioneel om de inhoud van het schilderij uit te drukken?

Lees nu het gedicht.

Heeft Nolens andere elementen in het schilderij gezien dan jij? Focust hij op andere details? Is zijn beeldgedicht louter beschrijvend of betreft hij het beeld op andere inhouden?

2. Woord- en klankvelden bevloeien elkaar (de muzikale laag in een gedicht)

Stijlkenmerken herkennen

Zoek voorbeelden van woorden die, doordat ze in klank op elkaar lijken, ook qua betekenis bij elkaar gaan horen.

Nolens laat graag ‘het wisselend bestel van klanken’ voor zich werken. Hij plaatst woorden bij elkaar in de buurt die in klank maar een heel klein beetje van elkaar verschillen. Woorden die iets heel anders betekenen, hebben op die manier toch plots iets met elkaar gemeen. Ze lopen als het ware ‘langs die weg betekenisvelden in’¹.

3. Een beeld dat je treft

Formuleringsoefening

Ga op zoek naar een foto of een afbeelding die je inspireert. Probeer die niet te beschrijven, maar probeer te verwoorden waarom het afgebeelde je niet loslaat.

¹ H. Groenewegen (2012). Met schrijven zin verzamelen. Amsterdam, p. 295-296.

Bronnen

H. Groenewegen (2012). *Met schrijven zin verzamelen*. Amsterdam.